

Tenerife – otok koji zbunjuje

Među zanimljivim atraktivnim odredištima koja se često predlažu za uživanje u odmoru za oko zapinje Kanarsko otočje, čije dvije provincije čini sedam većih otoka (El Hierro, La Gomera, La Palma, Tenerife, Fuerteventura, Gran Canaria i Lanzarote), arhipelag Chinijo te otočić Isla de Lobos.

Tenerife, najveći kanarski otok, zanimljiv je zbog svojega imena. Prije nego što objasnimo njegove različite uporabne oblike u hrvatskome jeziku, valja reći da je sâm otok tijekom povijesti nosio različita imena.

Velik je dio iména motiviran izgledom otoka. Imena *Ninguaria* i *Nivaria*, motivirana latinskom riječju *nix, nivis* ‘snijeg’, koja u djelu *Naturalis historia (Prirodoslovlje)* još u I. stoljeću spominje Plinije Stariji, do danas su opstala samo u imenu biskupije kojoj pripada: *Diócesis Nivariense*.

Iako Kanarsko otočje administrativno pripada Kraljevini Španjolskoj, u kojoj je španjolski službeni jezik, aktualno ime otoka, *Tenerife*, potvrđeno već oko 1350. godine u liku *Tenerfiz*, nije španjolskoga (ni latinskoga) podrijetla, nego potječe iz berberskoga jezika guančea. Interpretacije etimologije toga imena vrlo su raznolike, a zbog toga i zanimljive. Juan de Abréu Galindo krajem XVI. stoljeća za ime *Tenerife* pretpostavlja da je nastalo od dviju riječi: *tener* ‘planina’ i *ife* ‘bijela’ jer taj otok, promatran sa susjedne La Palme, izgleda poput bijele planine. S pretpostavkom o motiviranosti bijelom bojom slaže se i George Glas (u XVII. stoljeću). Drukčije tumačenje, također krajem XVI. stoljeća, donose Alonso de Espinosa, a poslije i Antonio de Viana: sveza riječi *tener* ‘snijeg’ i *fe* ‘planina’ mogla bi se prevesti kao *snježna planina*. Prema tome, iako su početna stajališta različita, čini se da se motivacije u objema interpretacijama manje-više podudaraju, vrlo vjerojatno u izgledu najvišega vrha, Teidea, uvijek prekrivena snijegom. Ideja o motiviranosti izgledom aktualizirana je i u djelu *Ínsuloamaziq. Diccionario histórico-etimológico del amaziq insular (Canarias)* španjolskoga jezikoslovca Ignacija Reyesa Garcíje (2012.), koji, proučavajući etimologije riječi otočne varijante jezika tamazigta, navodi i toponim *Tenerife*. Za taj toponim navodi da je nastao od **tēner-efey* (*tener* ‘čelo’ + *ife* ‘svjetlucanje, bljesak, sjaj’) te je, prema tome, sa značenjem ‘sjajno brdo, sjajna planina’, metaforičkoga postanja.

Premda je inačica današnjega imena *Tenerife* potvrđena već u XIV. stoljeću, u to je doba na zemljovidima i u kartularima češće bilo zapisano *la isla del Infierno* – pakleni otok. Običaju istraživača da sve nepoznate, opasne, mračne i teško pristupačne krajeve (npr. tjesnace, jame, spilje itd.) dožive i nazovu paklenima doprinijele su zasigurno i česte i intenzivne erupcije vulkana Teidea smještena u središtu otoka (npr. 1341.).

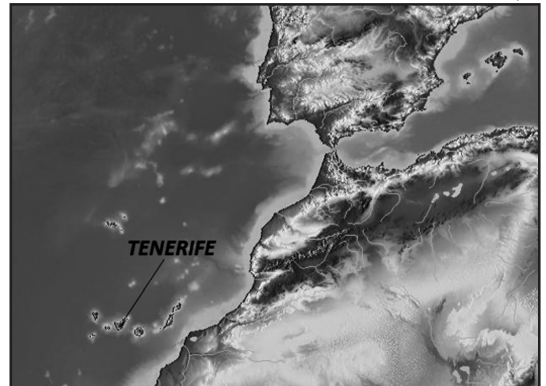
Zanimljivo je da je na samome otoku barem 15 toponima motivirano sličnom metaforom, a toponimi s istim korijenom potvrđeni su i na susjednim otocima (npr. *Boca del Infierno* – paklena usta, *Cueva del Infierno* – paklena spilja). Metaforom pakla nisu se u imenovanju poslužili samo istraživači; iste su asocijacije mnogo prije imali i tenerifski domorodci, koji su svoj otok nazvali *Achinech*, *Chinechi*, *Achineche*, što na njihovu jeziku također znači ‘pakao’.

Zanimanje za etimologiju imena Tenerife nije umanjeno ni u novije vrijeme (u XX. i XXI. stoljeću), a rezultiralo je novim prijedlogom etimologije. John Abercromby (1917.) pretpostavlja da *tin-n-irifi*, *ta-n-urrif* znači ‘zemlja vrućine’, odnosno ‘zemlja bijesa’, s čime se slažu Carmen Díaz Alayón (2009.) i Maximiliano Trapero (2008.), koji uz pomoć stručnjaka za berberske jezike, Abrahama Loutfa, doraduje takvo tumačenje te ističe značenja ‘zemlja (mjesto) suše’, odnosno ‘zemlja (mjesto) žeđi’.

Iako raznoliki, prijedlozi etimologija, zajedno sa semantičko-motivacijskom analizom, pokazuju da su temeljne značajke zemljopisnoga objekta (izgled ili geomorfološke značajke i svojstva) bile poticaj za imenovanje.

Proučivši čemu Tenerife duguje svoje ime pitamo se i znamo li kako ga uklopiti u sustav hrvatskoga standardnog jezika. Analizirajući uporabu imena *Tenerife* među govornicima hrvatskoga jezika (u korpusu pisanih izvora na hrvatskome jeziku) nailazimo na supostojanje više uzusa: za dio govornika to je ime imenica muškoga roda množine (N *Tenerifi*, G *Tenerifa*, A *Tenerife*, DLI *Tenerifima*), dio govornika to ime smatra imenicom ženskoga roda množine (NA *Tenerife*, G *Tenerifa*, DLI *Tenerifama*), a dio govornika rabi ga kao imenicu muškoga roda jednine (NAV *Tenerife*, G *Tenerifea*, DL *Tenerifeu*, I *Tenerifeom*).

Čemu treba dati prednost? Svjesni da su u hrvatskome imena pojedinačnih otoka uglavnom jedninski likovi, imajući na umu da je i u ovome slučaju riječ o imenu samo jednoga otoka te oslanjajući se na izloženo, preporučujemo uporabu jedninskih likova muškoga roda. Jedninski likovi potvrđeni su i u drugim jezicima – u jednojezičnim rječnicima španjolskoga jezika uz toponime se uglavnom ne navodi gramatička odrednica, međutim, ime *Tenerife* određeno je kao imenica muškoga roda jednine u rječniku *Concise Spanish Dictionary* (³2001.), a isto bi ga tako definirali i izvorni govornici španjolskoga jezika izostavi li se apozicija *la isla de* ‘otok’, što se može iščitati iz pridjeva kojima bi ga opisali (*bonito* ‘lijep’, *caro* ‘skup’, *seguro* ‘siguran’ itd.). Jedninski lik (koji odgovara imenovanju jednoga otoka) potvrđen je npr. i u njemačkome jeziku – *das Teneriffa*.

Oblici N *Tenerifi*, G *Tenerifa*, A *Tenerife*, DLI *Tenerifima*, potvrđeni i u susjednim slavenskim jezicima (bosanskome, crnogorskome, srpskome; a s odgovarajućim padežnim oblicima i u slovenskome), vjerojatno se upotrebljavaju zbog analogije prema imenima otočja (npr. *Azori*, *Baleari*, *Havaji*, *Kanari*, *Maldivi*, *Sejšeli*; *Brijuni*, *Elafiti*, *Kornati* itd.). Budući da lik *Tenerifi* u hrvatskome nije dio tradicije i ne smatra se egzonomom, uporaba množinskih likova u paradigmi nije opravdana.

Unatoč ovom zaključku dvojbe nisu nestale jer i analiza jedninskoga lika muškoga roda može biti problematična. Na koju osnovu (*Tenerif-* ili *Tenerife-*) treba dodati gramatičke morfeme? U slovenskome su jeziku, primjerice, standardizirani likovi (NA *Tenerife*, G *Tenerifa*, DL *Tenerifu* itd.), a pravilnomu odabiru osnove u hrvatskome vodi nas usporedba nominativnoga lika s drugim imenima s istim dočetkom. U imenima je stranoga neslavenskog podrijetla (primjerice, španjolskim, talijanskim, njemačkim, švedskim itd.) dočetni vokal *-e* koji se izgovara dio osnove, stoga ona u nominativu imaju nulti gramatički morfem. Dakle, *Tenerife* [tenerife] treba sklanjati ovako: G *Tenerifea* [tenerifea], DL *Tenerifeu* [tenerifeu], I *Tenerifeom* [tenerifeom], baš kao što sklanjamo osobna imena *Dante*, *Enrique*, *Jaime*, *Jorge*, *Pepe*, *Vicente*, prezimena *Bustamante*, *Fichte*, *Nietzsche*, *Porsche*, *Rilke*, *Valverde*, imena naseljenih mjesta (npr. španjolske ojkonime *Alicante*, *Albacete* i *Almonte*, finski *Tampere*, njemački *Halle*, danske *Varde*, *Vejle*, švedski *Gävle*, sanmarinski *Serravalle*, bolivijski *Sucre*, brazilske *Belo Horizonte* i *Recife*, meksičke *Palenque* i *San Miguel de Allende*, američki *Santa Fe*, tadžikistanski *Dušanbe* itd.), imena država *Campeche* (meksička savezna država), *Čile*, *Zimbabve* ili oronim *Teide* (vulkanska planina na *Tenerifeu*) itd.

Na kraju o imenima s dočetkom *-e* u nominativu možemo zaključiti da se u njihovu zapisu gramatički morfem uvijek dodaje na dočetno *-e*, bez obzira na to izgovara li se ili je muklo (G *Tenerife-a* || *Marseille-a*), dok se u usmenome diskursu gramatički morfem dodaje na izgovorni nominativni lik, koji se smatra osnovom: N [tenerife] || [marsej]; G [tenerifea] || [marseja]...

Proučavajući status stranih imena s dočetkom *-e* u hrvatskome jeziku i imajući na umu njihovu sklonidbu obišli smo cijeli svijet, a posebno smo se zadržali na *Tenerifeu* (Snježnoj planini, Bijeloj planini, Zemlji suše/žeđi) ili na *Paklenome* otoku, ne zaboravljajući pritom da i kod nas postoje „paklena” mjesta: *Paklena*, *Paklenica*, *Pakleni doci*, *Pakleni otoci*, *Paklenjača*, *Paklenjak*, *Paklinac*, *Pakline*, *Peklenica* itd. Iako neka imena, baš poput *Tenerifea*, možda i jesu metaforičkoga postanja (asociraju na pakao zbog nepristupačnosti, paklenih vrućina, građe (sumpor!) ili sličnih značajka), za dio tih imena možemo pretpostaviti i drukčiju motivaciju – tako su primjerice *Pakleni* (*Paklinski*) *otoci*, *Paklenica* i *Paklenjača* motivirani riječju *paklina* ‘smola crnoga bora; smola, katran’, a međimurska *Peklenica* riječju *pekel* ‘nafta’. Budući da je i naša „paklena toponimija” jednako tajanstvena i zanimljiva kao i strana, njoj svakako valja posvetiti više pozornosti, a ovdje istaknuta pojedinost neka bude poticaj za buduća istraživanja.